

100 години кошмарен сън

*„През гробища черни браздата минава.
Напразно: в задушница тука гори
кандилница глинена, дим се развява,
и вятър отвъдни гробове кади...”*

(Емануил Попдимитров)

Аз видях гробища, разделени на две... нещо повече: гробове! Главата на мъртвеца е между телените мрежи, краката извън. Вълчите ями са изкопани върху ковчезите. Аз видях български майки, гробовете на чиито деца са на югославска земя, да идат и да плачат на няколко метра от скъпите им гробове, понеже им е забранено да се приближат...

(Анри Пози)

През 2020 година в България отбелязахме 142 години от Освобождението, 135 години от Съединението, 112 години от Независимостта и 80 години от връщането на Южна Добруджа към България.

На 6 ноември 2020г. се навършват 100 кошмарни години от окупацията на Западните български покрайнини, но за отбелязването на тази трагична историческа дата, навсякъде цари гузно мълчание. Вероятно отново, за кой ли пореден път, ще пожертваме историческата истина, свободата, справедливостта и правото на свободен живот на един невинно осъден и окупиран народ, за да не дразним „братята сърби” и удобно да забравим миналото „в интерес на мира и сигурността на Западните Балкани”. Дори и ако се спомене тази дата, най-вероятно мастити учени по телевизията ще излязат за да гromят национализма и да (само)бичуват грешките на Фердинанд във войните за национално обединение.

За отбелязването на 100 години от окупацията на Западните покрайнини, идеолозите на великосръбският национализъм, победителите „миротворци” в Първата световна война и българските държавни представители трябваше да се завърнат на местопрестъплението и да се извинят на българите от Западните покрайнини за стогодишната агония в която те почти се стопиха. Знаем, че няма да го направят, защото българските интереси в Македония и Западните покрайнини могат да бъдат защитени само в челен сблъсък с великосръбската доктрина, а затова им липсва готовност и кураж. От

„Начертанието“ на Гарашанин, до Александър Вучич целта е една и съща – сърбизиране (македонизиране) на българското население върху завоюваните с Букурещкият и Ньойския договор български територии на които, под формата на Югославия с разни прилагателни имена, трябваше да се създаде Велика Сърбия.

Тази идея е заложена още в решенията на Виенския конгрес - 1815г., през Парижкия мирен договор – 1856г., Берлинския конгрес - 1878г., до Версайския (Ньойския) договор - 1919г. Тя е повод за Първата световна война, Балканските войни, Втората световна война и на последната, десетгодишна (1991 – 2001) Югославска война. Въпреки че тя приключи с разпадане на Югославия, поражение на великосърбската идея, преразпределяне на териториите и коренна промяна в политическата география на Балканите, тази победена, но непоразена идея, отново надига глава и се готви за нов поход пред спящите очи на съвременна Европа.

Върху останките на Югославия се създадоха седем независими, суверенни и самостоятелни държави. С шест от тях България установи дипломатически отношения: 1992г. – с Македония, Словения, Хърватска, Босна и Херцеговина, 2006г. – с Черна Гора и 2008г. – с Косово.

Ще не ще, България призна разпада на Югославия и правото на суверенитет и независимост на всички югославски републики и на покрайнината Косово, с изключение на собственото – българско малцинство в Западните покрайнини!? Отчитам го като предателство и грешка, която ще продължи да ни трови не само нас, но и бъдещите поколения. Грешка, която противоречи на прокламираните „европейски принципи и ценности“ в които българските политици лицемерно се кълнат днес. Неприлагането им ще доведе до не по-малко разочарование от разочарованието в „14 точки на Уилсън“ през 1919г. в Ньой.

Нека да не се лъжем – признаването на независимостта на бившите юго-републики беше направено не заради осъзнатите и ясно формулирани български национални интереси, а под натиска на САЩ и евроатлантическите партньори които трябваше да решават юго-кризата. Парадоксално,

проюгославските (просръбски) сантименти в България, бяха изключително силни дори и когато целия свят се беше изправил срещу юго-чудовището което сам беше създал през 1918г. и бе отгледал с цената на стотици милиарди долари кредити и безвъзвратни средства.

С изключение на една част от българската интелигенция, в българското общество все още битуват (сърбо)югославски сантименти. Пораженчеството и историческата неграмотност си проличаха най-много през 2008г. когато 100 български интелектуалци в прочутия „Апел към българското правителство“, открито застанаха на страната на вековните български врагове и се обявиха срещу легитимното право на косовските албанци на свобода и независимост! Те не виждаха етническото прочистване на Косово и стотиците хиляди бежанци които бягаха пред сръбската армия към Македония и Албания и се учудваха защо НАТО бомбардира Сърбия.

Парадоксално е, че по същото време, една шепа сръбски интелектуалци с риск за живота си, заклеяваха сръбските военни престъпления в Сребреница, Сараево и Източна Босна и жестоко критикуваха собствените си политици и пишман интелектуалци които надуваха бойните фанфари и призоваваха на война за „освобождение и обединение на всички сръбски земи“.

През изтеклите 100 години, ние като че ли изчерпахме всички средства да оцелеем като българи на собствената си територия. Решаването на нашите проблеми в рамките на многонационална Югославия се оказа невъзможно, както бе невъзможна и самата Югославия. В рамките на днешната еднонационална Сърбия, това е още по-невъзможно. Последните усилия за сърбизиране и приобщаване на Черна гора показват, че великосръбските идеали живеят не само в съзнанието на сръбските политици, интелектуалци и духовници, но и съзнанието на по-голяма част от сръбското общество. Не е и чудно – това съзнание се формира с десетилетия в системата на образованието, историята, литературата, изкуството, кинематографията, театъра, военната доктрина и медиите.

България се сблъска с възпитаниците на тази великосръбска идеология – македонистите, които все повече изявяват великосръбската си същност и зависимостта си от Белград. Ние пък вече три десетилетия си губим времето с общи приказки за разбирателство и добросъседство и продължаваме да слушаме мантрата за „моста на сътрудничество в бъдещите отношения между Сърбия и България, между братския югославски народ и България“ на Георги Димитров който 1947г. на Царибродската гара ни поднася курбан на югославските комунисти. Мост? Не, благодаря! Стига сте газили по нашия гръб и в двете посоки. Все пак, ние сме живи същества, имаме права и човешко достойнство както и всички хора на планетата земя.

Социализмът и югославянството са отдавна затворена страница в историята. Сътрудничеството между двете държави и „братството“ с югославските народи вече имат съвсем друг смисъл и съдържание. Само ние, българите в Западните покрайнини, в центъра на Балканите и центъра на Европа, напук на всички новопрокламирани европейски принципи и ценности за правата на човека и малцинствата, под равнодушния поглед на София, Белград и Брюксел сме оставени на доизживяване извън времето и пространството. Докато хората си търсят по-добри места за живот и българските райони опустяват, политиците ни забавляват с приказки дали български език ще се преподава 2 или 4 часа седмично, дали ще върнем или не името на Цариброд, дали ще поставим или не паметна плоча на жертвите на Босилеградския погром, защо е изгонен поредния български инвеститор от Босилеград, кой ще е председател на тнр. Национален съвет на българите и пр.

По време на едно официално посещение в Белград, един български външен министър ни упрекна, че сме разединени, че не знаем какво искаме и че нашите искания трябва да бъдат „конструктивни и отправени на Белградски адрес“, за да може България да се застъпи за нас. Е, направихме го. Събрахме се и подписахме „Платформа за защита на правата на българското малцинство в Сърбия“ около която криво-ляво се обединихме всички. Исканията ни бяха оценени като разумни и балансирани. Тази платформа бе обсъждана на две президентски срещи, и нищо от нея не беше реализирано

на практика. Ние изиграхме козовете си, а българските политици които залагаха на европейската риторика и надеждата, че когато Сърбия влезне в ЕС, проблемите ще се решат от само себе си, изпаднаха смешни и безсилни пред византийските номера на великосръбските националисти. Членството в ЕС, само по себе си е шанс, но не е панацея за националните проблеми на балканските държави.

В сравнение с предците ни които в навечерието на окупацията на Западните покрайнини, пророчески са предвидели това, което ни се случва днес – ние изглеждаме наивни като деца.

На 6 ноември 1920 година сръбските войски окупират Босилеград. Директорът на Босилеградската прогимназия Добри Данев е записал: *„Нека остане това ядро в този край, който ще бъде в стопанско отношение мъртвата кост в снагата на СХС, да се запазят на първо време физически и юридически повечко българи тука... Режимът и нуждите на времето ще направят от тях борци непримирими... Макар и да е преголяма опасността от посърбяване... Нощта срещу 7 ноември. Последната нощ. По-страшна от последната Помпейска нощ. Ходих до зори. Съветвах, упътвах, прощавах се... В зори тръгнах с една раница... Не плаках за хората пред тях, но за реката, за тополите, за меките и чудни овощни градини - горчиви сълзи пролях в тъмната и студена нощ. Разбойници ли сме, та бягаме така от мили родни стрехи?! Бе Задушница, а в Босилеград бяха сръбите. Страшната Задушница на Босилеград - 7 ноември 1920 г.“*

И след 100 години, хората си тръгват от родния Босилеград по същия начин – със сълзи на очите и малко лични вещи в раницата си. Все по-малко са ония които продължават вековната борба, все по-уморени и малобройни са хората на Ньойските протести, все по-апатични и безразлични са българските управници в София по нашия въпрос. Примиренството и пораженческият дух като че ли се превръщат в нашата втора природа.

Сръбската окупация на 6 ноември 1920г. донесе нещастие и страдания за Западните покрайнини и вечна вражда между Сърбия и България. Но донесе ли щастие и благоденствие на Сърбия и сръбския народ?

След един век, по ирония на съдбата, хиляди сърби си тръгнаха от родните огнища в Босна, Хърватско и Косово, по абсолютно същия начин описан от Добри Данев срещу страшната задушница на Босилеград – 7 ноември 1920г. Равносметката на вековната борба за Велика Сърбия, съвсем не оправда жертвите и страданията на сръбския народ за нейното постигане. Сръбските загуби са много по-големи от печалбите постигнати със завоюването на български територии и български народ в Поморавието, Македония и Западните покрайнини.

В Сърбия няма кой да направи равносметка на великосръбските блянове.

Омагьосаният кръг продължава. По повод един фейсбук пост на тази тема, се обади някакъв невидим „приятел“ за да ме „поучи“ – че в Босилеград нямало българи, а сърби, които живеели много по-навътре на изток в България, но там българите ги асимилирали!? Трябва много бурно да съм реагирал, защото от другата страна ме попитаха дали знам каква е съдбата на предателите и сепаратистите. „Знам – отговорих аз – но не забравяй, че преди да се появят сепаратистите, са се появили завоевателите и окупаторите на чужди територии и народи. И тяхната съдба не е по-добра – от Александър Македонски, Римската и Турската империя, Наполеон, Хитлер, СССР до Югославия.”

След малко от другата страна долетяха неграмотно изписани ругатни, закани и псувни. Беше ми смешно и забавно безсилието на невидимия и го оставих. На другата вечер вече беше сменил подхода – убеждаваше ме, че Сърбия ни е „дала“ всичките права по международните стандарти, че и повече от тях, и ме питаше къде е сръбското малцинство в България. „Вие не можете да ми „дадете“ правата, което ми принадлежат по рождение – отговорих. Това, че си мислите, че можете да разполагате с мен и моите права, ясно показва, че вие все още се изживявате като господар и ме смятате за роб. Смешно е, да търсите сръбско малцинство в България поради простата причина, че България не е окупирала нито един квадратен метър сръбска територия. Обратното е факт и затова трябва да полагате сметка” - написах и го блокирах.

Времето у нас е спряло там някъде в края на 19 век. Идеологията за сърбизиране на Македония, Западните покрайнини (напоследък и на Черна Гора) все още е легитимна политика в Сърбия. Опасност, която не ни засяга само нас, но и сръбския народ, Балканите и Европа. Европа, в която днес са обединени държавите които преди сто години прокараха граничната бразда през села и дворове, през гробища и черкви – днес ни учи на демокрация! Демокрация, в която окупираните могат да гласуват само и единствено за окупаторите си, симулирайки „честни и почтени избори“!? Демокрация, без право на избор. Свобода, без свобода на словото. Духовете на Клемансо и Лойд Джордж сякаш са се преродили в съвременните брюкселски чиновници които никога няма да могат да разберат балканската трагедия, преди да преосмислят собствената си роля която в началото на миналия век изиграха в нея.

По-страшното от това е, че не малко наши сънародници в България ни смятат за окончателно загубени, а сръбската чалга е станала част от манталитета им. За тях, ние сме „сърби“ и даже „благородно ни завиждаха по времето на Югославия“, както се изрази един жалък софийски ренегат, който преди време, заслепен от партизанщината си, ми сподели, „че се срамува от това, че е българин“ и се възхищаваше на сърбите!?

Мен също ме полазва чувство на неудобство и срам докато гледам как българските политици в чалгаджийски захлас, със страстни Тодор-Брежневски прегръдки и целувки със сръбските „брача“, щедро им обещават безусловна подкрепа за сръбското еврочленство, сякаш членството в ЕС е евтина панаирска стока която може изгодно да се продаде.

Докато гледам и слушам как България се тресе от скандали, корупционни афери, протести, контрапротести и пр., а площадите кипят от недоволството на гражданите, мисля си, дали все още има надежда за нас?! И се питам дали същата тази политика, която гони собствените си граждани от родината, със своите хаотични действия, може да ни защити нас, българите в чужбина?

Министерството на образованието на държавна поръчка приема хиляди студенти от чужбина на българските ВУЗ-ове, Министерството на външните

работи подкрепя българските организации а Държавната агенция за българите в чужбина се съмнява в българския им произход защото не могат документално да го докажат!? Министерството на правосъдието се съмнява в удостоверенията издадени от ДАБЧ, а Президентството се съмнява във всичките и в крайна сметка, на стотици потомствени българи чиито предци са жертвани в Ньой за да я има България днес, само след 100 години, някакви министерски лелки от последна инстанция им отказват българско гражданство „поради липса на убедителни доказателства за възходящ българин“!?

И не, 100-те български интелектуалци няма да отправят „Апел към българското правителство“ да предприеме мерки в Белград и Брюксел за прекратяване на 100-годишната агония на българите в Западните покрайнини и Македония.

На всяка годишнина от Ньойския договор и окупацията на Западните покрайнини, броим жертвите и си ближем раните. През изтеклите 100 години погребяхме югославянството, братството и единството, социализма, Варшавския пакт, СССР, Тито, Тодор Живков, движението на необвързаните и какви ли не още други утопии. Но видяхме и обединението на Германия. Значи за някои е възможно, за други не? Независимо от общите приказки за равноправие, някои са по-равноправни от нас. Защото имат силата и механизмите да отстояват интересите си.

Ние имаме само вярата си в България която, въпреки всички небесни и земни изкушения, оцелява повече от 1300 години дълбоко закодирана в гените ни.

Иван Николов